

PEDAGOGIKANING METADOLOGIK MANBALARINI TADQIQ ETISH

RESEARCHING METHODOLOGICAL SOURCES OF PEDAGOGY

ИССЛЕДОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ ПЕДАГОГИКИ

Qodirova Madina Elmurod qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti. Pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi 1-kurs magistranti.

E-mail: madinaqodirova696@gmail.com

Kalit so'zlar: metod , metadologiya , pedagogika , andragogika , konsepsiya , ko'nikma , malaka , innovatsion ta'lim , ta'lim texnologiyalari , ta'lim tog'risidagi qonun , o'quv predmatlari.

Keywords: method, methodology, pedagogy, andragogy, concept, skills, qualifications, innovative education, educational technologies, law on education, academic subjects.

Ключевые слова: метод, методология, педагогика, андрагогика, понятие, умение, квалификация, инновационное образование, образовательные технологии, закон об образовании, учебные предметы

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada metod va metadologiya haqida ilmiy fikrlar va qarashlar bayon etilib ularning tadqiq etish manbalariga alohida urg'u berilgan. Bundan tashqari pedagogika fani va uning metodologik manbalari to'g'risida ham ilmiy bilimlar manbai keltirib o'tilgan , taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan .

Abstract

This scientific article presents scientific ideas and views on methods and methodology, with special emphasis on their research sources. In addition, sources of scientific knowledge about the science of pedagogy and its methodological sources are cited, and proposals and recommendations developed.

Абстрактный

В данной научной статье излагаются научные мнения и взгляды на метод и методологию, при этом особое внимание уделяется их исследовательским источникам.

Кроме того, приводятся источники научных знаний о науке педагогика и ее методологические источники, предложения и рекомендации развиты.

Tobora rivojlanib borayotgan mustaqil , demokratik respublikamizda olib borilayotgan islohotlarning barchasi zamonaviy ta'lim va tarbiya texnologiyalariga asoslangan holda rivojlanib bormoqda .Bu borada yurtboshimiz tomonidan olib borilayotgan bunyodkorlik ishlari tahsinga loyiq.Bugungi kunda barcha sohalarda innovatsion muhit yaratilib kelinmoqda .Bu esa har bir sohaning rivojlanishiga va aholimizning kreativ fikrlashga va yangicha mafkuraviy g'oyamizni shakllantirishga xizmat qilmoqda .Birgina pedagogika sohasida olib borilayotgan islohotlar va innovatsion ta'lim texnologiyalari nafaqat o'quvchi yoshlarga balki, yoshi katta insonlarimizning ta'lim olishga qiziqishlarini ham oshirib bormoqda. Bu borada "andragogika" ya'ni kattalar ta'limi ham yo'lga qo'yilgani tahsinga loyiq. Xususan, O'zbekiston Respublikasining ta'lim to'g'risidagi qonuni (yangi tahrirda) 2020 -yil 23 -sentabrda qabul qilingan bo'lib , ta'lim olish shakllariga ham o'zgartirishlar kiritildi . Qonunga ko'ra inklyuziv , dual , masofaviy , eksternat tartibdagi ta'lim , kattalar ta'lim , kabi ta'lim olish shakllari kiritilib yurtimizning barcha aholi qatlamlari uchun shart – sharoitlar yaratilib berildi va rivojlantirilib borilayotganligi so'zimizning dalilidir. Bundan tashqari 2017-2021 – yillarga mo'ljallangan harakatlar strategiyasining davomi sifatida 2022-2026 -yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasida ham inson qadrini ulug'lashga qaratilgan bo'lib , uning vazifalari belgilab qo'yildi va ijrosi ta'minlanib kelinmoqda . So'zimning dalili sifatida shu narsani ko'rsatib o'tmoqchimanki , O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi ham yurtimizdagi barcha aholi qatlamlariga innovatsion ta'lim muhitini yaratishga va erkin faravon , demokratik davlat barpo etishga qaratilgan islohotlardan biridir desak mubolag'a bo'lmaydi. Zamonaviy , innob

Hozirgi zamonaviy ta'lim tarbiya muhitida turli xil izlanishlar olib borilmoqda. Xususan pedagogika ya'ni ta'lim - tarbiya sohasida ilmiy izlanishlarni olib borish uchun ma'lum bir metodlar , metodologiyalar , konsepsiyalar farmon , farmoyishlardan foydalanib kelinmoqda. Bu esa olib borilayotgan izlanishning ilmiy va amaliy faoliyatini oshirib , ma'lum bir sohaning metodologiyasini yaratib bermoqda . Har qanday fanning metodologik asoslarini va manbalarini o'zlashtirmasdan turib ,ushbu fan sohasini o'rganish va mohiyatini tushunish mumkun emas .Ba'zi bir lug'atlarda metodologiya bilishning ilmiy metodi to'g'risidagi ta'limot sifatida , amaliy va nazariy faoliyatni tashkil etish printsiplari sifatida bundan tashqari ma'lum bir sohada yoki fanda qo'llaniladigan metodlar yig'indisi sifatida yoritilib kelingan. Haqiqatdan ham metodologiya bu bir butun tizim uning qismlarini metodlar , prinsiplar qonunlar , farmoyishlar fan sohasidagi ilmiy dalillar va fikrlar tashkil etib , ma'lum bir sohaning rivojlanishiga asos qiluvchi manba sifatida keltirilib o'tiladi. Ta'lim sohasining metodologik manbalariga ilmiy jurnallar , olimlar va mutafakkirlarning ilmiy pedagogik qarashlari , va ma'lum bir sohaga tegishli bo'lgan asosiy va qo'shim metodlar ta'lim texnologiyalarini ham misol qilib keltirishini mumkun. Bu esa fanning o'quvuriga tez

va oson tushunilishiga xizmat qiladi va kam kuch sarflab yuqori natijalarga erishishni kafolatlaydi.

Metadologiya (yunoncha methods- nazariya , ta'lim , bilish yoki tadqiqot yo'li va logos - so'z , tushuncha): 1)amaliy va nazariy faoliyatni qurish va tashkil etish yo'llari va prinsiplar tizimi;2) bilishning ilmiy metodi to'g'risidagi ta'limot ;3) u yoki bu fanda qo'llaniladigan metodlar yig'indisi ma'nolarini anglatadi. [3,24] . Bundan kelib chiqadiki ma'lum bir faoliyatni boshlovchi asosiy fundamental bilimlar tizimi ya'ni zanjiri desak mubolag'a bo'lmaydi. Yoki aytaylik amaliy va nazariy faoliyatning integratsiyalashgan jarayonidir. Shu sababli etadologiyani tadbqiq etuvchi manbalar ham ma'lum sohani ochib beruvchi bilimlar tizimidir.

Shunday qilib aniq ilmiy daraja pedagogik metodologiyani ifodalaydi. V.VKrayevskiy pedagogik metodologiya – bu aniq o'quv predmetiga o'tuvchi dastlabki, fundamental umumilmiy va pedagogik nazariyalar , konsepsiyalar deb ta'rif beriladi. [4,23] Olimning fikricha har bir sohaga tegishli bo'lgan nazariyalar , ma'lum bir fanning yoki sohaning ochib beruvchi manbalar va bundan tashqari qaysi bir sohani tadqiq qilishda foydalaniladigan metodlar ham metodologiyaning manbalari qatoriga kiritiladi. Shunday manbalar orqali tadqiqotchi o'ziga kerakli bo'lgan bilim va ko'nikmalarni egallab malakaviy amaliyot jarayoniga tadbqiq qila oladi. Xuddi shunday har bir fanning tadqiq etuvchi manbalari bo'lib , ular fanning mazmunini , ilmiy va fundamental asoslarini ochib beradi. Misol tariqasida shuni keltirib o'tishim kerakki pedagogika nazariyasi va tarixi fanining metodologik manbalariga a) arxeologik qazilmalar natijasida topilgan ko'rgazmali ashyolar b) xalq og'zaki ijodi materiallari hamda yozma manbalar d) buyuk adiblar , allomalarning ijodiy merosi . Bundan tashqari farmon , farmoyishlar , qadimgi yozma manbalar va hokazolarni metodologik manba sifatida keltirish mumkun.Bular fanning ilmiy va nazariy fundamental asosini ochib berishga xizmat qiladi. Maqolamizning mavzusidan kelib chiqib shuni aytishim mumkunki, metodologiyani tadqiq etish uchun avval o'sha fanning ilmiy amaliy ahamiyati fanga , ma'lum bir sohaga tegishli bo'lgan metodlar yig'indisi va ularning matematik statistik tahlili yaxshi o'rganilib chiqilishi lozim. Tadqiqotchi fanning metodologik manbalarini va uning tadqiq etish yo'llarini bilmasdan turib ma'lum soha haqida nazariy va amaliy ko'nimalarga ega bo'la olmaydi. Yana shuni aytish mumkunki, metodologiyani tadqiq etish manbalari sirasiga ma'lum bir tadqiqot mavzusini yoki amaliy tadqiqot ishini ochib beruvchi metodlar jamlanmasini ham kiritish mumkin.

Xulosa qilib aytganda , fandagi qolaversa ma'lum bir sohadagi metodologik manbalarni o'rganish va amalda tadbqiq etish yangi bir nazariy va fundamental bilimlarni , qolaversa tadqiqotchilarning amaliy malakalarni shakllantirib beradi. Chunki tadqiqotchi tadqiqot ishiga tegishli bo'lgan qonun , farmon va farmoishlarni o'rganishi uning huquqiy savodxonligini oshiradi , ilmiy bilimlar tizimini shakllantiradi. Yoki olaylik ma'lum fanning metodologik asosida allomalarning pedagogik yoki psixologik

qarashlari kiritilgan shular orqali iste'molchi nafaqat ta'limiy balki tarbiyaviy ko'nikmalarni o'zida singdirib ilmiy amaliy faoliyatida qo'llashga harakat qiladi. Shu sababli ham metodologiya bir butun tizim sifatida barcha fanning ilmiy nazariy va fundamental bilimlar bazasi hisoblanadi. Ma'lum fan sohasida metodologik bilimlar darajasi o'rganilmasa, yoki fanning ochib beruvchi metodlar majmuidan foydalanilmasa tadqiqotchi yetarli bilim, ko'nikmalarga ega bo'la olmaydi va unda malakali faoliyat ham rivojlanmaydi. Nazariya amaliy faoliyatni ochib beruvchi ilmiy fundamental bilimlar jamlanmasidir. Shuning uchun ham tadqiqotchi ma'lum bir sohani o'rganishda o'sha fanga, o'sha sohaga tegishli bo'lgan metodlarni ham o'rganib borishi va ularni mustaqil ravishda tahlil qilish ko'nikma va malakalariga ham ega bo'lib borishi lozim. Masalan adabiyotlarni tahlil qilish metodi tadqiqotchida mantiqiy fikrlash va adabiyotlarni o'rganish savodxonligini oshiradi va ilmiy bilimlar bazasini to'ldirib boradi. Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki, metodologiyani tadbiq etuvchi manbalari bu turli xil metodlar majmui bo'lishi ham mumkin. Yoki farmonlar, qonunlar to'plami ham bo'lishi mumkin. Shular orqali metodologik manabalar tahlil qilinadi va amalda tadbiq etib boriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining ta'lim to'g'risidagi qonuni (yangi tahrir 2020-yil 23 -sentabr)
2. Umumiy pedagogika darslik Toshkent 2010-yil
3. Umumiy pedagogika darslik 2010-yil Toshkent [3, 24]
4. Umumiy pedagogika darslik Toshkent 2010-yil [4, 23]

References:

1. The Law of the Republic of Uzbekistan on Education (new edition, September 23, 2020)
2. General Pedagogical Textbook, Tashkent, 2010
3. General Pedagogical Textbook, Tashkent, 2010 [3, 24]
4. General Pedagogical Textbook, Tashkent, 2010 [4, 23]